

Tartu Ülikool
Eesti Mereinstituut

**KALAVARUDE UURINGUD
PEIPSI, LÄMMI- JA PIHKVA JÄRVES**

Töövõtulepingu nr.4-1/20/57
I vahearuanne

Väino Vaino
Vastutav täitja

Tartu 2020

Sisukord

Sissejuhatus	3
1. Kalapüük 2020 aasta I poolaastal, hinnang püügirežiimile.....	4
2. Kalavaru seisund, kasutamine 2020 aasta II poolaastal	13
3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2020 aasta II poolaastal.....	21

Sissejuhatus

Käesolev aruanne sisaldab ülevaadet Peipsi ja Lämmijärve 2020 aasta esimese poole kalasaakidest, hinnangut kehtinud püügirežiimile ja kalavaru hetkeseisu koos võimalike muutustega. Kõiki neid teemasid on analüüsitud järve teise poolaasta püügirežiimist lähtuvalt ja kirjeldatud võimalusi kuidas suvis-sügist kalapüüki vajadusel reguleerida.

1. Kalapüük 2020 aasta I poolaastal, hinnang püügirežiimile

KALASAAGID 2020 AASTA ESIMESEL VIIEL PÜÜGIKUUL

Kalapüügi kulgemisest 2020 aastal annavad ülevaate tabelid 1-7. Seni on aasta esimese viie püügikuuga välja püütud peaaegu 1329 tonni kala, mis moodustab 30% lubatud aastasaagist. Kõige tulemuslikum on seni olnud lutsupüük, kus on juba hõivatud 69% aastakvoodist. Koha aastasest väljapüügemahust on samuti enam kui pool täidetud, teiste töönduskalade osas on saakidega jõutud vähem või rohkem alla pooleni aastakvoodist. Rääbisepüük on alles tulemas (tabel 1). Teist aastat järjest on olnud väike ahvena- ja ka tindikvoodi täituvus. Kui ahvenat on võimalik püüda ka edaspidi, siis tindipüük on selleks korra lõppenud. Kohal ja latikal on ka poolaastakvoot, nendest (vastavalt 477,125 ja 512,5 t) on praeguse seisuga välja püütud 114 ja 50%. Koha poolaastakvoodi ületamine tõi kaasa tema ja avaveevõrgu püügi sulgemise alates 15. veebruarist. Täiendavate püügipiirangute järele I poolaastal rohkem vajadust ei tule.

Aasta esimese kolme püügikuuga püüti tänavu 878 tonni kala, mis on eelmise aasta ja ka jooksva kümnendi keskmisest väljapüügist oluliselt suurem kalakogus. Põhjuseks soodne ilmastik, mis lubas teha avaveelist võrgupüüki ja alustada intensiivsema mõrrapüügiga juba märtsis. Väljapüük suurenes peamiselt kõrgete kohasaakide toel, kuid ka teiste püügikalade saagid olid keskmisest ja enamasti ka eelmisest aasta saagist suuremad (tabel 2). Tänavuse aasta esimese viie kuu saagid on ligikaudu nelisada tonni suuremad kui eelmine aasta ja ligikaudu kolmsada tonni suuremad kui järve paljuaastane keskmine saak. Suur saak saavutati peamiselt kõrgete kohasaakide toel (tabel 3), mis kajastus rekordilistes avaveevõrkude saakides (tabel 4). Lühikese püügiperioodi mõjul vähenesid aga avaveevõrkude latikasaagid (tabel 4). Püügiolud soodustasid ka kaldaveevõrkudega kalapüüki, särjesaak oli nii eelmise aasta kui paljuaastase keskmise tasemel (tabel 5). Mõrdade ja mõrrajadade saagid olid samuti suuremad kui eelmise aasta ja paljuaastase keskmise saagi tasemel (tabel 6). Varajase kevade toel tõusid eelmise aastaga võrreldes nii latika-, ahvena- kui särjesaagid. Koha püügikeeluta võinuks ka tema mõrrasaagid olla suuremad kui aasta varem või jooksva kümnendil keskmiselt. Kui Peipsi järves ning Lämmi- ja Pihkva järves lühikese avaveevõrgupüügi tõttu latikasaagid vähenesid, siis peaaegu samavõrra nad Peipsi järves pikaajalise mõrrapüügi mõjul suurenesid, Lämmi- ja Pihkva järves mitte (tabel 7). Üldiselt on latikasaagid viimastel aastatel väheneva trendiga, kuid ainult varasemate püügikeeldudega seda siduda ei saa.

Tabel 1. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2020 aasta jaanuaris-mais (seisuga 17.05, kutseline pluss teaduspüük) ning 2020 aasta kvoodid, jääk (t) ja kvootide täituvus (%).

Kalaliik	Saak	Kvoot	Täituvus	Jääk
Koha	546	954	57	408
Ahven	205	1255	16	1050
Haug	73	175	42	102
Latikas	255	1025	25	770
Särg	157	360	43	203
Siig	0	1	2	1
Tint	56	200	28	144
Rääbis	0	170	0	170
Luts	35	50	69	15
Küsk	1	150	1	149
Teised l.	3	25	12	22
Kokku	1329	4366	30	3036

Tabel 2. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-märtsis (ainult kutselise püügi saagid).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine
Koha	340	121	83	195	17	68	301	77	229	544	198
Ahven	32	10	10	17	6	3	5	2	5	42	13
Haug	39	67	75	64	16	26	28	46	58	70	49
Latikas	57	45	165	76	57	70	109	156	119	116	97
Särg	18	26	12	76	69	12	35	40	32	91	41
Teised l.	3	2	4	6	4	3	6	3	4	15	5
Kokku	489	271	350	435	170	182	484	324	447	878	403

Tabel 3. Eesti kalasaagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-mais (ainult kutselise püügi saagid, 2020 a. seisuga 17.05).

Kalaliik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine
Koha	358	132	101	215	51	93	319	83	256	545	215
Ahven	448	157	283	362	400	401	475	188	150	203	307
Haug	44	72	88	65	39	36	35	51	63	73	57
Latikas	193	164	401	251	283	239	272	286	267	254	261
Särg	140	139	126	181	176	132	143	146	125	156	147
Luts	25	15	18	15	10	13	25	26	34	35	21
Tint	0	0	0	0	0	0	0	355	19	56	43
Teised l.	6	1	3	4	6	3	3	3	2	4	3
Kokku	1215	681	1019	1094	966	918	1273	1137	917	1325	1054

Tabel 4. Avaveevõrkude saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves
2011-2020 aasta jaanuaris-mais (ainult kutselise püügi saagid).

Aasta/Kalaliik	Koha	Haug	Latikas	Muud	Kokku
2011	339	34	43	3	419
2012	121	62	39	9	232
2013	86	75	188	5	354
2014	194	62	57	1	315
2015	46	28	142	4	219
2016	81	29	108	6	224
2017	312	28	95	5	439
2018	81	45	169	5	299
2019	233	52	125	4	414
2020	537	45	64	1	647
Keskmiselt	203	46	103	4	356

Tabel 5. Kaldaveevõrkude saagid Peipsi ja Lämmijärves
2011-2020 aasta märtsis-mais (ainult kutselise püügi saagid).

Aasta/Kalaliik	Ahven	Särg	Muud	Kokku
2011	17	58	2	77
2012	2	57	1	60
2013	5	47	5	57
2014	4	93	2	99
2015	1	88	4	93
2016	4	77	3	83
2017	2	67	2	71
2018	2	80	2	84
2019	2	70	5	76
2020	1	68	5	74
Keskmiselt	4	70	3	77

Tabel 6. Mõrdade ja mõrrajadade saagid (t) Peipsi ja Lämmijärves 2011-2020 aasta jaanuaris-mais (ainult kutselise püügi saagid ja 2020 a. seisuga 17.mai; muude liikide all peamiselt tint).

Aasta/Kalaliik	Koha	Ahven	Haug	Latikas	Särg	Luts	Kiisk	Muud	Kokku
2011	19	424	9	147	80	24	6	0	709
2012	11	151	10	125	78	14	0	0	389
2013	15	276	11	209	78	17	1	0	607
2014	21	357	3	193	87	14	1	2	677
2015	5	399	8	140	87	8	4	2	654
2016	11	281	5	122	48	10	0	1	479
2017	7	472	7	177	76	22	0	1	763
2018	2	184	5	117	66	23	0	356	753
2019	23	148	8	139	55	32	0	20	425
2020	2	201	24	189	89	34	1	57	597
Keskmiselt	12	289	9	156	74	20	1	44	605

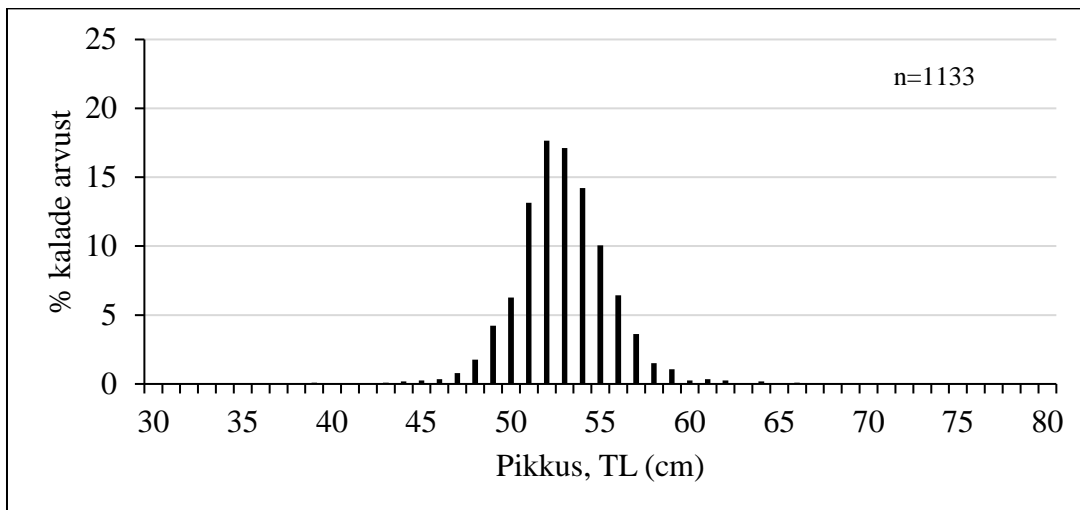
Tabel 7. Latika saagid (t) ja selle jaotumine (%) järve erinevate osade ja püüniste vahel 2011-2020 aasta jaanuaris-mais (ainult kutselise püügi saagid, 2020 a. seisuga 30.04).

Püügiaasta	Peipsi järve saak (t)			Lämmi- ja Pihkva järve saak (t)			Kokku (t)
	Võrgud	Mõrrad	Kokku	Võrgud	Mõrrad	Kokku	
2011	43	16	58	1	131	132	190
2012	39	25	63	1	100	101	164
2013	187	26	213	1	183	185	398
2014	56	79	136	1	113	114	250
2015	138	56	194	4	84	88	282
2016	100	55	155	8	76	84	239
2017	89	77	166	6	100	106	272
2018	158	22	180	10	95	106	286
2019	113	66	179	15	72	88	267
2020	63	105	168	2	76	78	245
Keskmiselt (t)	99	53	151	5	103	108	259
Keskmiselt (%)	65	35	58	4	96	42	100

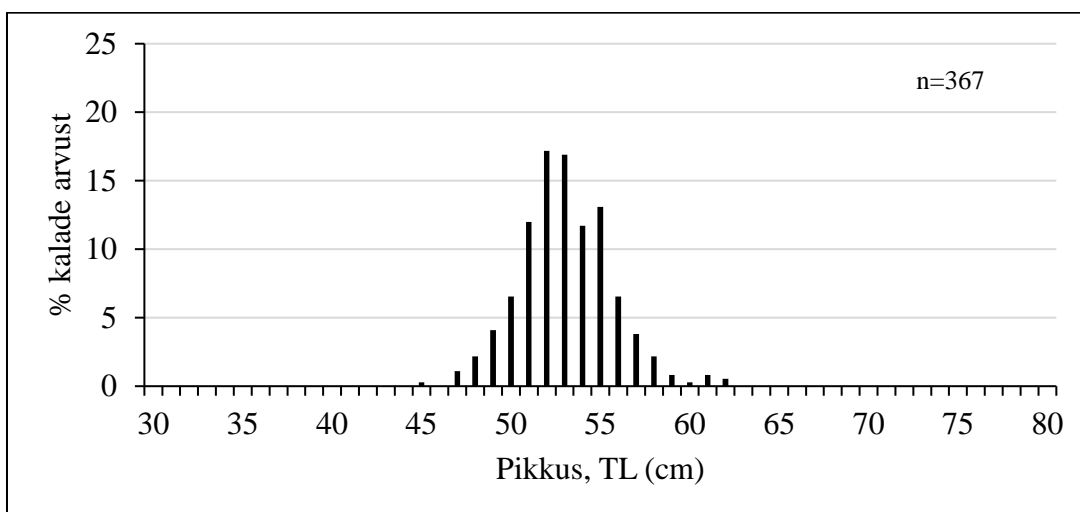
HINNANG PÜÜGIREŽIIMILE

2020 aasta talvel oli järve avavööndis kalapüügiks lubatud kasutada nakkevõrke minimaalse silmasuurusega 65/130 mm. Püüda võis nende võrkudega 4 maini, kuid koha poolaastakvoodi täitumise tõttu (juba 1 veebruaril) keelati püük nende püünistega suure hilinemisega 15 veebruarist alates. Kui püüki üleliigsete võrkudega mitte arvestada, siis peale püügiaja lühenemise avaveevõrkudega püügiga muid probleeme seekord polnud. Tööndus- ja katsepüükide kohasaakide koosseisud olid väga sarnased (joonised 1 ja 2) ehk siis lubatust väiksema silmasuurusega võrke töönduspüügil seekord ei kasutatud.

Joonis 1. Kohasaagi koosseis (%) kalurite 2020 aasta talvisel avaveevõrgupüügil.

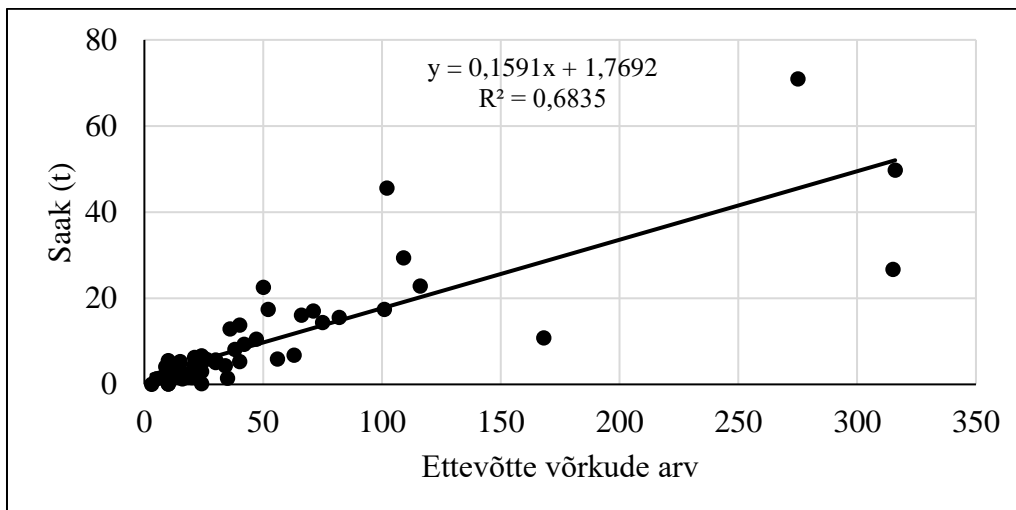
Joonis 2. Kohasaagi koosseis (%) 2020 aasta talvisel katsepüügil 130 mm silmasuurusega avaveevõrkudega.

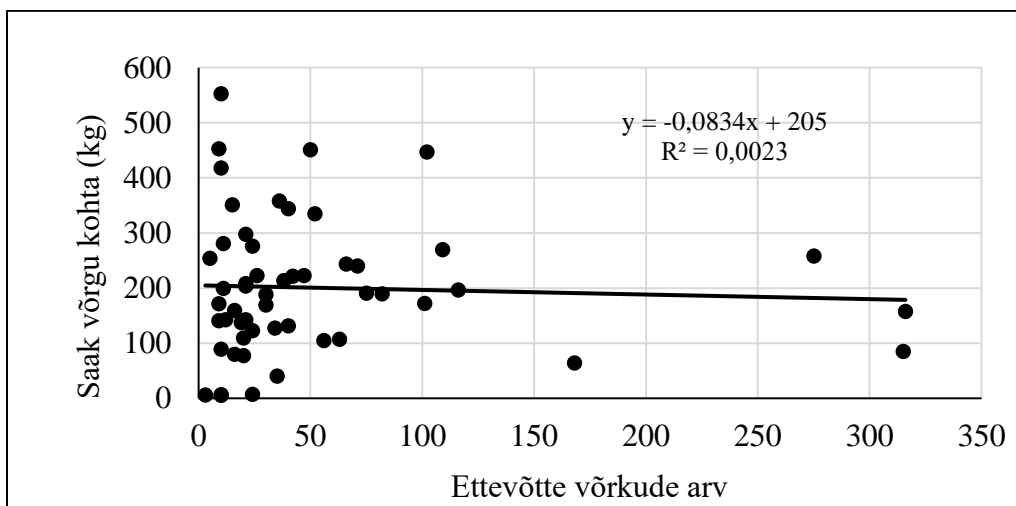

Kõigi peamiste püügikalade (koha, latikas, haug) alammõõduliste isendite kaaspüük jäi normide piiresse (kuni 2% normide 5% asemel). Haugipüügi keelualjal seekord püüki ei toimunud. Arvestades järvel kasutada lubatud püügivõimsust (3000 avaveevõrku) said kalurid 45 päevase püügiperioodi jooksul keskmiselt 4,0 kg koha võrkööpäevas, meie vastav näitaja oli väiksem, 3,4 kg koha võrkööpäevas. Kutselise kalapüügi registri järgi tegeles 2020 aasta talvel võrgupüügiga 54 ettevõtet, püügil oli pea kogu lubatud püügivõimsus, 2817 võrku. Üldiselt oli nii, et mida rohkem võrke ettevõtte omas, seda suuremat kohasaaki ta sai (joonis 3). Samas võis talve jooksul inspeksiooni tegevuse kajastustest lugeda, et nii mõnedki ettevõtted püüdsid lubatust suurema arvu võrkudega. Kaudselt saab seda välja lugeda ka mõnede väikese lubade arvuga ettevõtete ülikõrgest saagikusest (joonis 4), kuigi seos saagikuse ja ettevõtte võrkude arvu vahel puudus.

Joonis 3. Ettevõtete kohasaagi ja võrkude arvu vaheline seos 2020 aasta talipüügil.

Joonis 4. Koha saagikuse ja ettevõtte võrkude arvu vaheline seos 2020 aasta talipüügil.

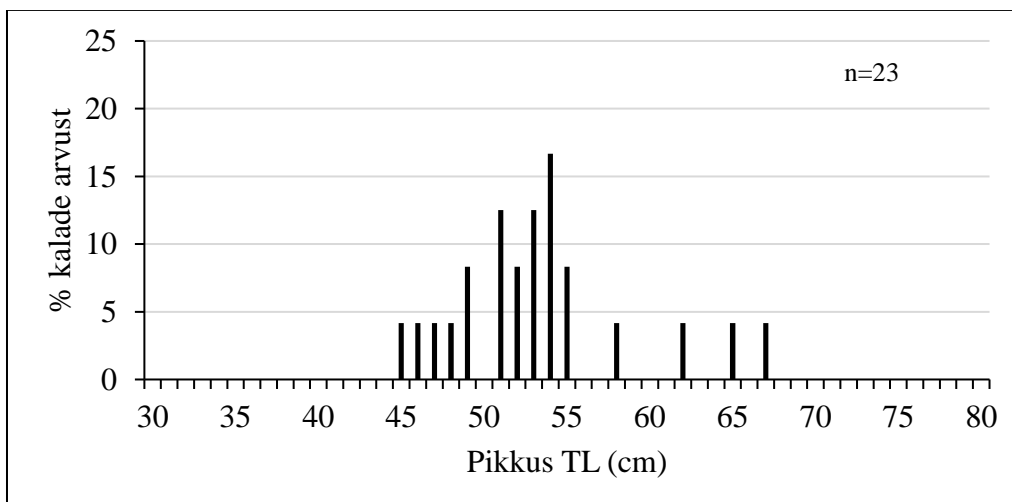
2020 aasta talvel tehti katsepüüke ka 90/180 mm silmasuurusega nakkevõrkudega, eesmärgiga uurida võimalust jätkata latika sihtpüüki koha püügikeelu tingimustes. Nendes võrkudes oligi peamine püügikala latikas, kuid juhuslikult esines seal ka koha (tabel 8). Saagis esinesid peamiselt samade pikkusrühmade kalad (joonis 5) mis 65/130 mm silmasuurusega nakkevõrkudeski, kuid võrkööpäevas saadi peaaegu 9 korda vähem (0,4 kg) koha kui 65/130 mm silmasuurusega nakkevõrkudega. Et koha osatähtsus oli 90/180 mm silmasuurusega nakkevõrkudes suurem (keskmiselt 9% saagi kaalust) kui lubatud kaaspüügi määr (5%), tegime ettepaneku tõsta see 10%, et tulevikus neid võrke latikapüügiks probleemideta kasutada saaks. 2020 aasta sügisel see võimalus aga vaevalt et realiseerub, sest varu põhiosa moodustavad kalad kasvavad suve jooksul nii suureks, et neid hakkab saagi hulgas kindlasti rohkem esinema kui 10%. Pealegi vajab selline püük teatud kvoodijääki, mille suurus on praegu teadmata ja võib-olla kooskõlastamist ka Vene poolega, mida enne sügist vaevalt et teha õnnestub.

Tabel 8. Kalasaagi koosseis (%) erineva silmasuurusega nakkevõrkudes 2020 aasta talvel.

Liik/Võrgu silm	Saagi (is.arv) koosseis (%-s)		Saagi (kg) koosseis (%-s)*	
	65/130 mm	90/180 mm	65/130 mm	90/180 mm
Koha	74	9	81	9
Latikas	17	82	11	73
Haug	5	6	8	18
Muud l.	4	3	0	0
Kokku	100	100	100	100

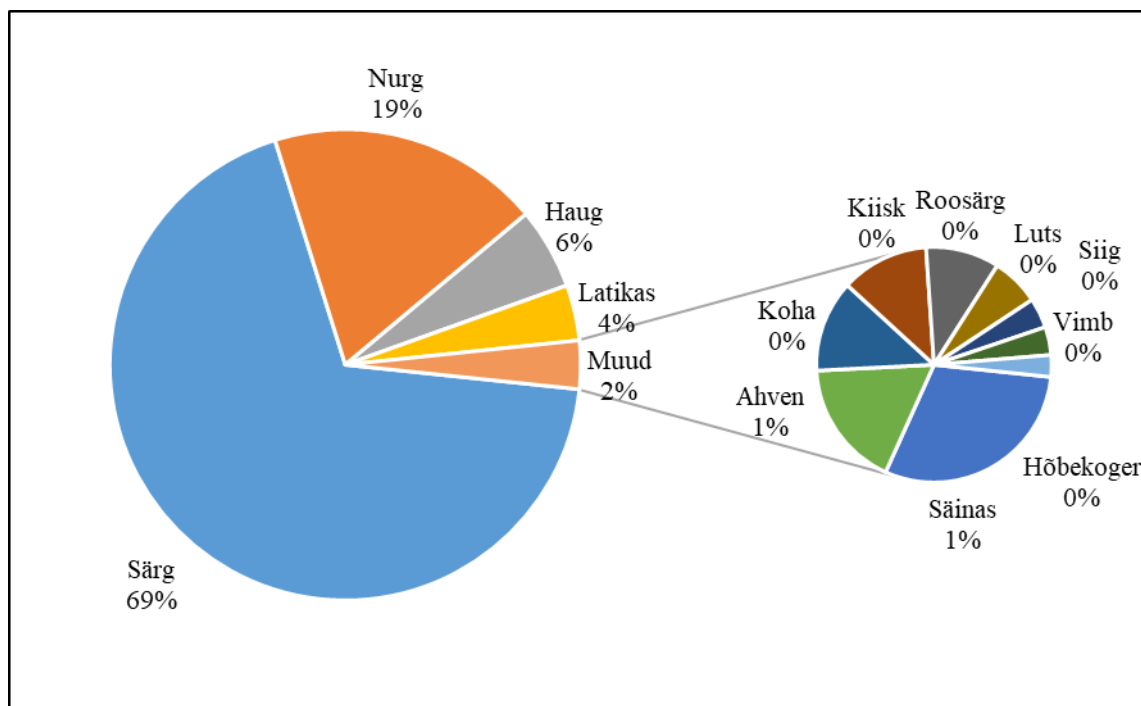
*-alamõõdulisi kalu ei olnud ühelgi juhul rohkem kui 2% saagist

Joonis 5. Kohasaagi koosseis (%) 2020 aasta talvisel katsepüügil 180 mm silmasuurusega avaveevõrkudega.

Järve kaldavööndis oli nagu varemgi, nii ka 2020 aasta talvel-kevel kalapüügiks lubatud kasutada kaldaveevõrke silmasuurusega 30-40/60-80 mm, püügiajaga 1 märtsist 5 maini. Püügiala piirdus avaveelisel püügil Lämmi- ja Pihkva järvel kaldast arvates 500 m ja Peipsi järvel kaldast arvates 1 km veealaga, jääalusel püügil Peipsi järve lõunaosas ja Lämmijärvel võis nende võrkudega püüda kuni 3 km kaldavööndis. Viimast jääkatte puudusel aga ei toimunud. Peale haugi kaaspüüginormi suurendamist 10% ja alammõõduliste kalade osatähtsuse suurendamist 5% saagi kogukaalust püügiga probleemid vähenesid, kuid päris ei kadunud. Märtsis moodustas kalurite registreeritud haugisaak (2,0 t) 4,4% kaldaveevõrkude kogusaagist (45,4 t), aprillis haugipüügi keelualjal oli haugisaak (0,7 t) aga vaid 2,5% kaldaveevõrkude kogusaagist (28,4 t). Seega reservi haugisaagi kirjapanemiseks justkui on küllaga. Meie katsepüükides oli seekord haugi osatähtsus märtsis 15,6 % ja aprillis 3,4 % ning tervikuna 5,6% särjevõrkude kogusaagist (joonis 6). Alammõõdulised kalade (peale haugi ka latika, koha, siia ja lutsu) osatähtsus oli aga 2,6%. Analoogset saaki täheldasime ka ühe harrastuspüüdja saagi analüüsil, kus haugi kaaluline osatähtsus märtsis-aprillis moodustas 11% kaldaveevõrkude kogusaagist (kohati 48%) ja alammõõduliste kalade osatähtsus 2% kogusaagist. Seega vajab teatud osa haugisaagist ka uutes kaaspüügitingimustes endiselt vabastamist.

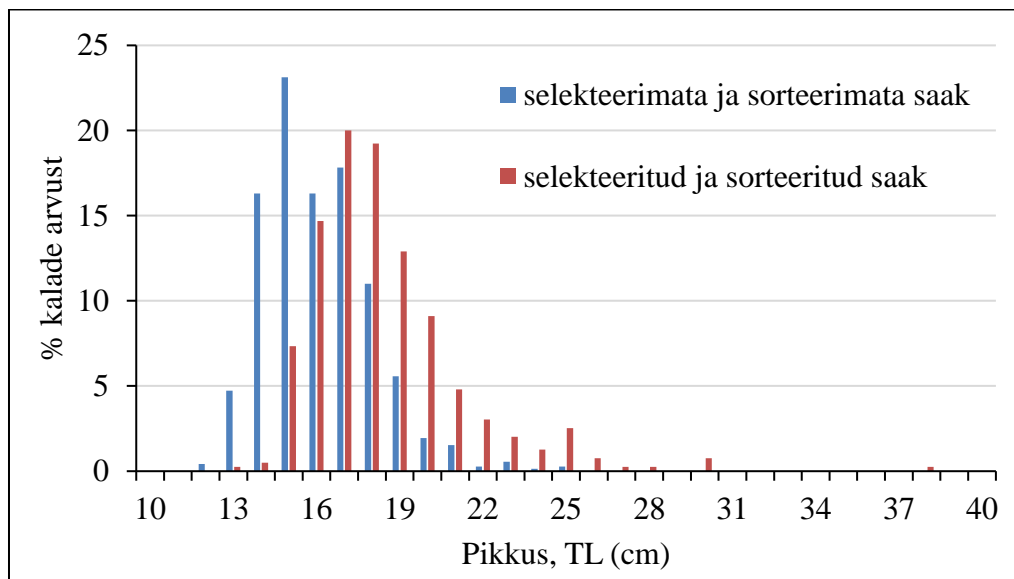
Joonis 6. Kaldaveevõrkude saagi (kg-s) koosseis (%) Peipsi järve lõuna- ja keskosas 2020 aasta märtsis-aprillis.

Katsepüükide keskmine saak võrkööpäevas oli 12,0 kg kala, harrastuspüüdjal 8,2 kg kala. Selline kalakogus peaks rahuldama ka kõige nõudlikuma inimese kalasoovid (k.a. Piirissaare püsielanike) ja võib-olla on otstarbekas ka Peipsil väljastada harrastuspüügi lubasid lühemaks perioodiks kui 1 kuu.

Muidu saagikalt (latika, särje ja ahvena osas) kulgenud kevadist mõrrapüüki segas (ja segab veel juunikuuski) koha püügikeeld, mistõttu praktiliselt kogu kohasaak tuli vette tagasi lasta. Edaspidi tuleks sellist olukorda vältida, luues erinevatele püügivahenditele võrdsemad koha püügivõimalused. Kevadise ahvenapüügi rikkusid nii varu ebasobiv koosseis kui vähenenud ekspordivõimalused eriolukorra tingimustes. Seetõttu kasutati püügil palju selekteerivaid abivahendeid (selektiivsustorud-, -raamid, nõudmiskotid) või sorteeriti saak järvel (joonis 7), kalapunktid soovisid ahvenaid alates 60-70 grammist pikkusega 18-19 cm. 5 mai mõrrapüügikeelu algusena Lämmi- ja Pihkva järvel õigustas ennast ka seekord, suhteliselt varajase kevade korral. Tindipüük ebaõnnestus teist aastat järjest.

Joonis 7. Ahvenasaagi koosseis (%) mõrrapüügil Peipsi järves 2020 aasta kevadel.

2020 aasta senised kalasaagid on olnud head, eelkõige suurte talviste kohasaakide tõttu. Kehtestatud püügirežiim oli kala püügiks sobiv, kuid vajab ümberkorraldamist, et kõikidel kalapüünistel oleks võrdsemad püügivõimalused, esimese poolaasta kontekstis siis avaveevõrkudel ja mõrdadel. Aasta esimeses pooles täiendavaid regulatsioone vaja kehtestada pole, aasta teiseks pooleks on säilinud suured püügivõimalused. Nende realiseerumisele seab piirid kohakvoodi täitumine.

2. Kalavaru seisund, kasutamine 2020 aasta II poolaastal

KALAVARU ÜLDINE SEISUND

Kalanduslikelt eeldustelt on tänapäevane Peipsi eelkõige koha-latikajärv, kuid koha kõrval täidab järves röövkala rolli jätkuvalt ka ahven, põhjuseks keskkonnatingimused ja eriti kalapüügi mõju. Kuni 2017 aastani oli järve kalavaru suhteliselt stabiilne ja peamiste (ahven, koha, latikas, särg, haug) püügikalade (sooja- ja parajaveeliste) osas kas heas või mõõdukas seisus. Järve külmalembeste töönduskalade varu oli aga halvas (luts, räabis, tint) või väga halvas (siig) seisus (tabel 8). 2017 aastal olukord muutus, nende kalade varu paranes, 2018 aastast taasavati tindi töönduspüük, suurenesid räabise väljapüügimahud, saakide ja katsepüükide põhjal võis märgata ka lutsu- ja siiavaru suurenemist. Nagu näitavad praegused andmed, oli tegemist ajutise muutusega ja nii räabise kui tindi puhul on need juba tagasi pöördunud. Järve kalavarus hakkavad uuesti domineerima sooja- ja parajaveelised liigid. Nende varu on praegu heas (latikas, ahven, särg) või mõõdukas (koha, haug) seisus, kuid koha ja ahvena osas väga ebahühtlase koosseisuga. Mis suunas järve kalavaru edasi areneb sõltub järves valitsevatest keskkonnatingimustest. Need on aastati väga muutlikud ja 2020 aastal esmajoonel halvad (sigimise seisukohast) siiale ja räabisele. Järvele kalapüügiks kehtestatavad püügikvoodid (tabel 9) on seatud nii, et ei toimuks varude üleekspluateerimist.

Tabel 9. Peipsi ja Lämmijärve Eestipoolsed kalapüügikvoodid (t) 2011-2020 aastal.

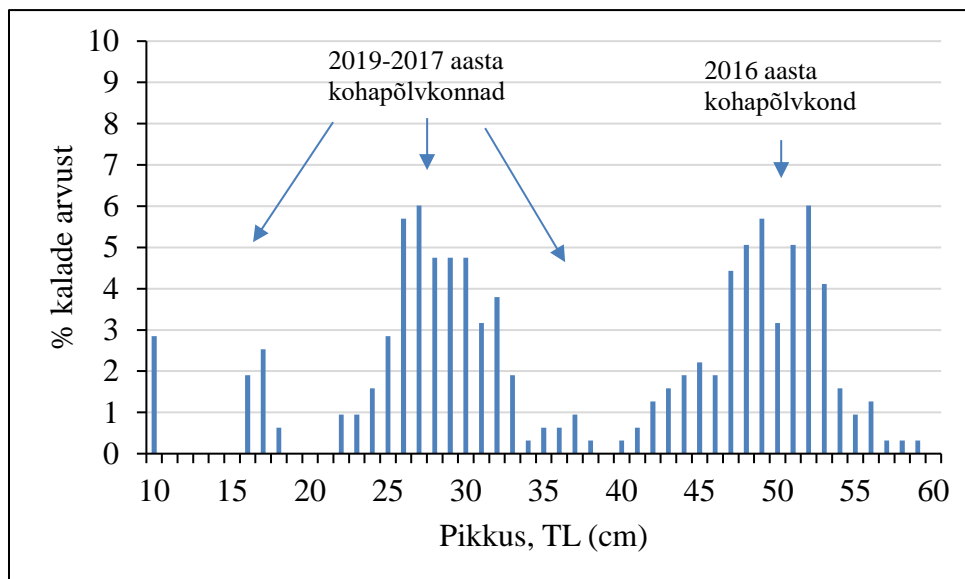
(*-aastani 2017 tindi püügikvoot ainult katsepüügi eesmärgil; **- kuni aastani 2016 ja 2019 ning 2020 aastal kõik teised liigid, 2017 aastal ainult angerjas, 2018 aastal kvoot puudus)

Kalaliik/Aasta	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Keskmine
Koha	672	714	650	650	650	758	866	677	695	954	729
Ahven	900	1400	1000	800	850	1032	1182	1288	1562	1255	1127
Haug	110	160	165	120	125	121	131	86	119	175	131
Latikas	600	614	650	750	710	761	836	915	844	1025	770
Särg	305	300	280	350	275	300	350	250	280	360	305
Siig	5	3	2	1	1	1	1	1	1	1	2
Tint*	5	5	5	5	5	5	5	400	150	200	79
Räabis	10	15	15	25	15	15	45	400	325	170	104
Luts	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50	50
Kiisk	300	300	150	150	150	150	150	150	150	150	180
Teised l.**	50	50	25	25	25	25	1	0	25	25	25
Kokku	3007	3611	2992	2926	2856	3217	3618	4217	4200	4366	3501

KOHA

Kokkulepitud kvoot 920 tonni, millele lisandus ligikaudu 34 tonnine väljapüüdmat 2019 aasta kvoodiosa. Varu veel mõõdukas seisus, kuid pikemas perspektiivis langeva trendiga. Varu põhiosa moodustavad 2016 sündinud kalad. Vanemaid (suurim meie poolt püütud isend 73,5 cm ja 5,4 kg vanusega 8 aastat) ja nooremaid kalu on vähe (joonis 8). 2016 aasta kohapõlvkond moodustas peaaegu kogu talvise võrgusaagi, kutselisel püügil 98% ja katsepüügil 97% saagi kaalust. Koha kudekarjas on samuti suures ülekaalus 4-aastased, 2016 aasta kohapõlvkonna kalad (19 mai seisuga 95% kaladest). Esimesed kudenud emakalad saadi 8 mail, kuid koelmutele saabusid nad juba aprilli lõpupäevil-mai alguses. Seetõttu on oluline, et koha koelmutel (Pedaspää laht, Suure-Emajõe alamjooks) jääks kehtima kalapüügikeeld 1 maist alates ning samuti ei ole mõistlik lubada koha koelmutel (pesadel) harrastuspüügi toimumist. Koha kudemine kestab varasele kevadele vaatamata seekord kaua, sest mai alguses 12 kraadini tõusnud veetemperatuur oli 19 maiks langenud 10 kraadini ja täpselt pooled (50%) katsemõrda sattunud emakalad olid veel kudemata.

Joonis 8. Kohasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2020 aasta kevadel.

Kui eelmise aasta kevadel saadi traaltunnis 93 1-3 aastast kala massiga 52 kg, siis tänava olid need näitajad kordades väiksemad- 28 kala massiga 6 kg. Eelmise aasta kevadel moodustas noorkalade mass traalpüügil 98% saagist, tänava vaid 15%. Arvestades asjaolusid, et enamus suuri kalu oli traalpüügi ajal juba koelmutel ning et suurte kalade juurdekasv on suve jooksul kordades suurem kui väikestel kaladel, ei ole praegu põhjust sügisese koha alammõõdu

langetamise järele. Alammõõduliste kohade osatähtsus kalade kaalu järgi jääb sügise alguses eeldatavalt 10% lähedale, mis on nende lubatud maksimaalne kaaspüügi määr (mutnikupüügil). Lõpliku soovitusel selles osas teeme peale augustikuiseid katsepüüke. Muud sügispüügi tingimused (püügi algusajad avaveevõrkudega ja põhjanootadega, noodapüügi päevade arv) on juba kehtestatud. Suvisel mõrrapüügil ei tohiks seekord alammõõduliste kohade vabastamisega raskusi olla, neid on vähe. Kui juuli lõpuks-augusti alguseks kujunevad järves kalade jaoks ebasobivad elutingimused, tuleb mõrrapüüki operatiivselt piirata.

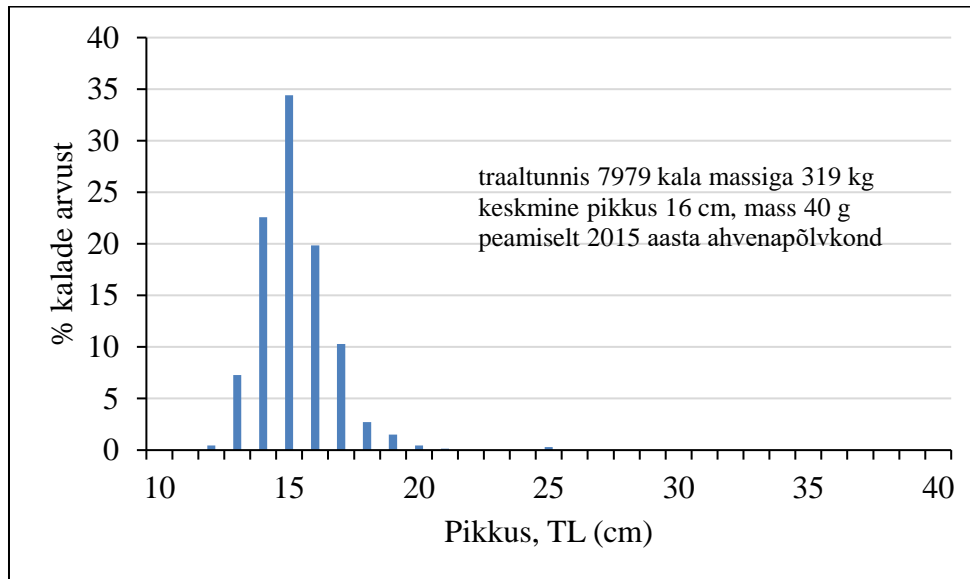
Koha kvoot täitub ka tänavu sügisel väga kiiresti ning kordub eelmise aasta stsenaarium, kus koos kohapüügi keeluga tuleb keelata nii võrgu-, püüvõrgu- kui noodapüük. Kalavarude tasakaalukama kasutamise huvides ja vältimaks konflikte kalurkonnaga võiks kaaluda senise koha püügikorralduse muutmist sel viisil, et koha püügikvoot on ära jagatud erinevate kalapüüniste vahel. Siis väheneks ebavõrdsus, ebamäärasus kohapüügil erinevate kalapüüniste vahel (avaveevõrgud versus mõrrad I poolaastal, avaveevõrgud versus põhjanoodad II poolaastal) ning oleks tagatud paremad ahvenapüügi võimalused sügisperioodil. Varu haldamine ja järelvalve sellest palju töömahukamaks või keerulisemaks ei muutu.

AHVEN

Varu heas seisus, kokkulepitud püügikvoot 1180 tonni, millele lisandus eelmise aasta väljapüüdmata kvoodiosa 75 tonnises mahus. Varu põhiosa moodustab 2015 aasta põlvkond (joonis 9), mida täiendavad 2016 ja 2014 aasta põlvkondade kalad. Eelmisel aastal tekkis samuti uus põlvkond (kalad pikkusega alla 10 cm), selle arvukus hakkab selguma alles sügisel. Võrreldes eelmise aastaga saadi tänavu kevadel traaltunnis rohkem ahvenaid, 7588 kala massiga 258 kg 7979 ahvena massiga 319 kg vastu. Kalade keskmised mõõtmed samuti tõusid 15 cm ja 34 g-lt 16 cm ja 40 g-ni. Tervikuna on järve ahvenakari veel väikeste mõõtmetega ja töödusele täies mahus huvi ei paku. Kevadised mõrrasaagid koosnesid peamiselt 2015 aastal sündinud kaladest (81% kalade arvust, 77% kalade massist). Püütud ahvenate keskmised näitajad olid ligikaudu samad, mis aasta-kaks varem. 2018 aasta saagis oli ahvenate keskmine pikkus 18 cm ja mass 81 g, 2019 aastal vastavalt 19 cm ja 87 g ning tänavu 19 cm ja 82 g. Endiselt baseerus saak emakaladel (88% saagi massist), need on parema kasvuga kui isaskalad.

Kuivõrd järve püügikorralduses mingeid olulisi muudatusi tehtud pole, siis jääb ka selle aasta ahvenakvoot suures mahus välja püüdmata. Selle probleemi lahendus peitub kohapüügi ümberkorraldamises. Tänavuse aasta ahvenasaake on juba mõjutanud Euroopas valitsev eriolukord, mistõttu nõudlus ahvena vastu on vähenes. Kuidas asjad edasi arenevad on seni selgusetu.

Joonis 9. Ahvenasaagi koosseis (%) traalpüügil Peipsi järves 2020 aasta kevadel.

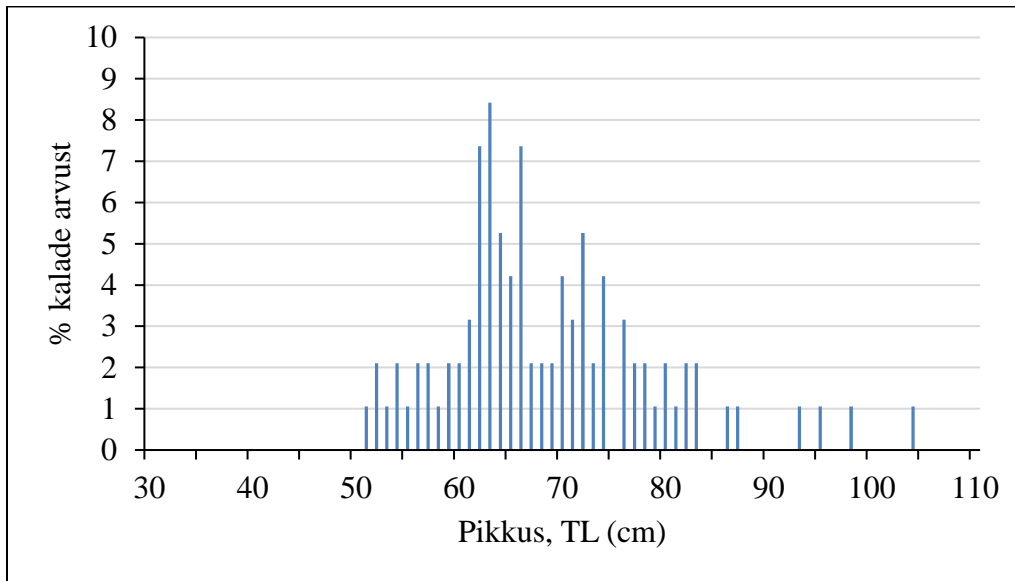

HAUG

Kokkulepitud püügikvoot 170 tonni, millele lisandus eelmisest aastast ülekandunud osa ligikaudu 5 tonnises mahus. Varu mõõdukas seisus, põhiosa moodustavad 2013-2016 aasta haugipõlvkonnad. Võrreldes kohaga saagi hulgas palju suuri kalu (joonised 1 ja 2 ning 10), mis näitab, et haugikarja koosseis ei ole avaveevõrkudega püügi poolt nii tugevalt mõjutatud kui kohakarja koosseis. See on seletatav haugi kaldalähedasema eluviisiga, kus avaveelist võrgupüüki tavaliselt läbi ei viia. Senised saagid vaatamata pikale võrgupüügikeelule suhteliselt suured, varajase kevade ja mõrrapüügi saakide arvelt (tabelid 3 ja 6). Kudemine algas juba märtsi teises pooles, kuid toimus peamiselt ikkagi aprillis, mis jäi uue püügikeeluaaja (1 aprillist 5 maini) sisse. Mõrdadest sai haugid vette tagasi lasta ning võrgupüügiks olid piisavalt suured kaaspüüginormid. Neid oli see aasta vaja vaid kaldaveevõrkudega püügil. Haugi püük järve kalapüügirežiimi mõjutama ei hakka.

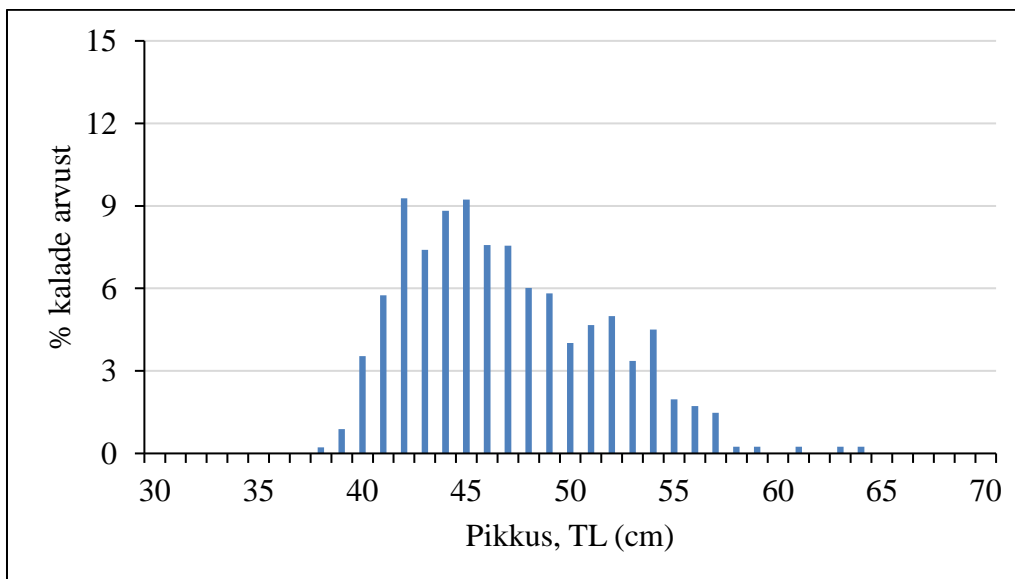
Joonis 10. Haugisaagi koosseis (%) 2020 aasta talvisel võrgupüügil 130 mm silmasuurusega avaveevõrkudes (katse ja kutseline püük üheskoos).

LATIKAS

Tööndusvaru heas seisus. Varu põhiosa moodustavad aastatel 2011-2013 sündinud kalad. Kvoot 985 tonni pluss eelmisest aastast ülekandunud osa 40 tonnises mahus. Saagid viimastel aastatel tervikuna head (tabelid 2, 3), kuigi väheneva trendiga. See on toimunud peamiselt kohaga seotud püügipiirangute tõttu. Uued kevadised püügikeelud on saake vähendanud Lämmi- ja Pihkva järves, kuid mitte Peipsi järves (tabel 7). Samas olid need vajalikud.

Joonis 11. Latikasaagi koosseis (%) kevadisel mõrrapüügil Lämmijärves 2020 aastal.

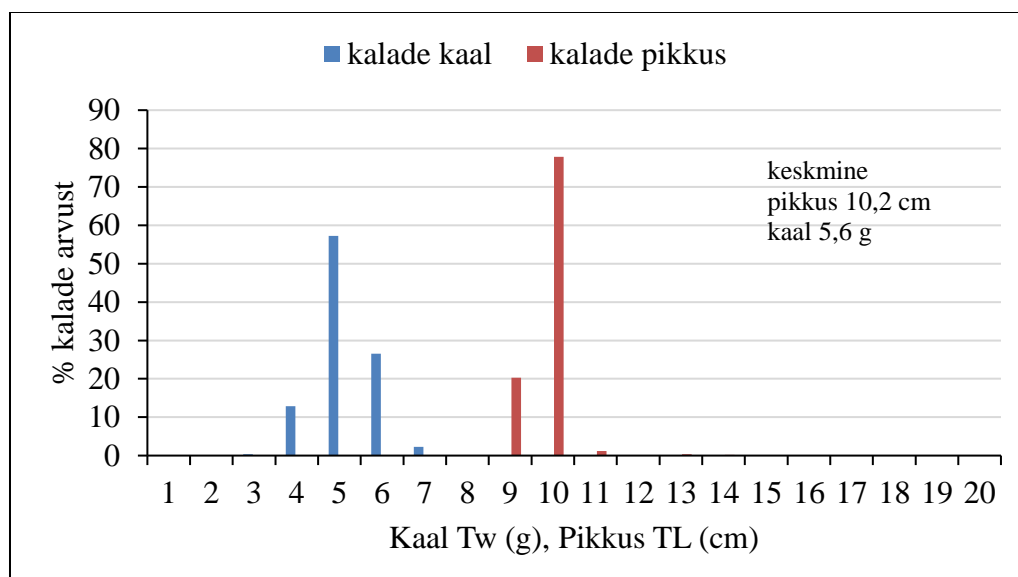

Tänavuste vaatluste järgi algaski latika kudumine juba mai alguses, Värskas lahes 6 mail ja 11 maiks olid seal 42% latikatest kudenud ning 12% jooksva marjaga staadiumis. Kudekarja hulgas domineerisid samad kalad, mis kevadisel mörrapüügil Lämmijärveski (joonis 11). Latika püügikvoot jääb ka sellel aastal välja püüdmata. Kas tema sihtpüüki 180 mm silmasuurusega võrkudega teha saab, selgub peale septembrikuiste katsepüükide läbiviimist, kuid pigem ei kui jah. Seoses vajadusega võimalikult vähe takistada latika kudeaegset rännet Lämmijärves on Eesti pool endale võtnud kohustuse alates 2022 aastast eemaldada latika keeluajaks kõik mörrad veekogust. See on teostatav ankurdatud mõrdade kasutamise korral, hea kokkusattumisena toetatakse nende ehitamist EMKF vahenditest. Latikapüügiga seoses mingeid püügipiiranguid kehtestada vaja ei ole.

TINT

Peale lühiajalist varu taastumist on see jälle vähenenud. Seda näitavad nii viimase kahe aasta katsepüügid kui saagid (tabel 3). Varu ja saagid (joonis 12) koosnesid ühe, 2019 aasta hea kasvuga põlvkonna kaladest. Kõik kalad olid suguküpsed ja surevad loomulikult teel lähikuude jooksul. Kevadisel traalpüügil saadi veel vaid kuni 3 kg tindiloomuseid eelnenud aastate 10-20 kg loomuste asemel. Kudumine toimus aprilli keskpaigas. Tekkiva varu ehk samasuviste tintide käekäik sõltub paljudest faktoritest: röövkaladepoolsest ärasöömast, rääbise kui toidukonkurendi arvukusest ja keskkonnatingimustest järves. On vägagi tõenäoline, et 2021 aastal tindipüüki lubada ei saa, kuid lõplikult selgub see sügisel.

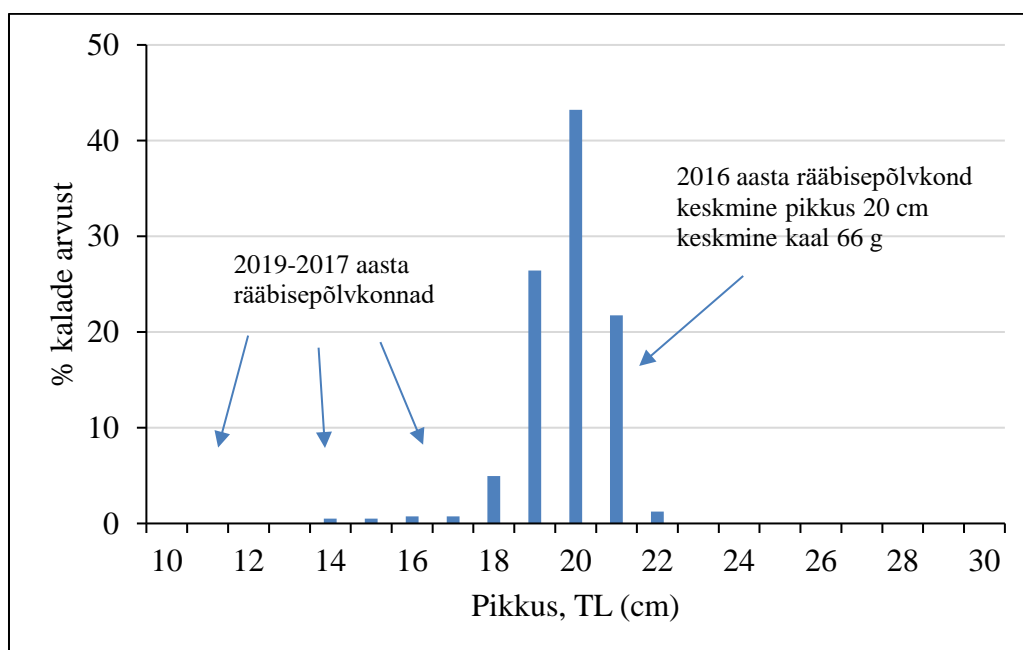
Joonis 12. Tindisaagi koosseis (%) ja kalade mõõtmed mörrapüügil 2020 aasta kevadel.

RÄÄBIS

Varu kiiresti vähenemas nagu tindilgi. Koosneb pea täielikult ainult ühe, 2016 aasta põlvkonna kaladest (joonis 13). Rääbise eluiga (maksimaalselt 5 aastat) arvestades kaob see põlvkond järvest järgmiseks aastaks. Kui eelmine aasta saadi kevadel traaltunnis keskmiselt 466 kala massiga 20 kg, siis tänavu olid need näitajad Eesti vetes palju väiksemad, 68 kala massiga 4,5 kg. 2020 aasta püügikvoot 170 t, mille püügiks võib tavaliste mõrdade kõrval kasutada nagu paar aastat varemgi 20 rääbise kastmõrda. Püük on lubatud ajavahemikus 20 juuni kuni 20 august ning muul ajal (sh. ajutisel keelualjal kvoodi täitumise tõttu) on mõrrapüük kaldast kaugemal kui 10 km järve kesk- ja põhjaosas osaliselt keelatud (sõltuvalt mõrdade silmasuurusest). Jääkatte puuduse tõttu talvel see aasta uue põlvkonna teket oodata ei ole. Järgmisel aastal suure tõenäosusega rääbisepüüki ei toimu.

Joonis 13. Rääbisesaagi koosseis (%) ja kalade keskmised mõõtmed traalpüügil Peipsi järves 2020 aasta kevadel.

PEIPSI SIIG

Peipsi siig on kaaspüügiliigi staatuses, kvoot selleks tarbeks 1 t. Varude halva seisuga põhjuseks on olnud eelkõige ebasobivad keskkonnatingimused (kudemise ja marja arengu ajal).

Kevadisel traalpüügil saadi 23 30-39 cm pikkust, peamiselt 4-aastast siiga.

SÄRG, LUTS, KIISK JA TEISED LIIGID

Särjevaru on heas seisus, kvoot 360 tonni. Saagid keskpärasel tasemel, varu alakasutatud. Lutsu varu seis on paranenud, millest annavad tunnistust viimase paari aasta suuremad saagid. Kiisa ja teiste liikide varu ei määrata, püügihuvi nende liikide vastu peaaegu puudub. Järve kalapüügirežiimi ühegi mainitud liigi püük ei mõjuta.

Järve kalavarud on muutumas, mis suunas, sõltub eelkõige keskkonnatingimustest ja kalapüügist järves. Mõned aastad tagasi olid need sobilikumad järve jahedaveelistele kalaliikidele, 2018 ja 2019 aastal aga rohkem järve sooja- ja parajaveelistele kalaliikidele. 2020 aasta on seni samuti soosinud järve sooja- ja parajaveelisi töönduskalu. Järve väärtuslikumate kalade varud, koha ja ahvena varud on mõõdukas või heas seisus, kuid koosseisult väga vaesed. Ahvena puhul on varu veel osaliselt mittetöenduslikus suuruses. Rääbisel, nagu kohalgi on järelkasv vähearvukas, mistõttu nii tema kui tindi püük on järgmine aasta küsimärgi all. Kõige kindlam varu seis on latika, särje ja haugi puhul. Kalapüük on küll kohati väga intensiivne, kuid varude ülepüüki ei ole Eesti poolelt toimunud.

3. Kalapüügi reguleerimise meetmed 2020 aasta II poolaastal

Üldiselt on suvis-sügisese kalapüügirežiimi tähtsamad meetmed kokku lepitud ja juba seadustatud. Eesti poolelt on võimalikud järgnevad täiendavad regulatsioonid:

- 1) Rääbisekvoodi enneaegsel täitumisel tuleb keelata nii tema kui kastmõrdadega püük järves,
- 2) Keskkonnatingimuste halvenedes (kõrged suvised veetemperatuurid koos hapnikuvaegusega järves) tuleb suvel kehtestada ajutine mõrrapüügi ajaline piirang,
- 3) Võimalik, et septembri keskpaigaks tuleb alandada koha alammõõtu,
- 4) Kohakvoodi täitumisel tuleb koos kohapüügiga keelata ka kalapüük avaveevõrkudega, püüvõrkudega ja põhjanootadega,
- 5) Võimalusel (katsepüükide tulemustele tuginedes) võib jätkuda latika sihtpüük vähemalt 180 mm silmasuurusega nakkevõrkudega,
- 6) Vajadusel, püügikvoodi täitudes, tuleb kehtestada lutsu püügikeeld.

Edaspidiseks on arutluse koht koha (ja rääbise) püügikorralduse muutmine nii, et kõikidel püügivahendite tüüpidel oleks oma kvoodiosak. Teisi võimalusi, mis võiksid kõiki kalanduse osapooli rahuldada, me ei näe. Individuaalkvootide kehtestamine võiks kõne alla tulla ainult tindipüügi puhul. Kui koha püügikorraldus ei muutu, jääbki osade tööduskalade varu kasutamata ning kalapüük järvel muutub üha lühiajalisemaks, vähem tulutoovaks ja tülikat reguleerimist nõudvaks tegevuseks. Järgmisel aastal kaob või väheneb oluliselt tindi- ja rääbisepüügi võimalus ning koos sellega nende püügiks mõeldud püüniste piirarv. Muude kalapüüniste piirarvude ja nende tehniliste parameetrite osas praegu muudatusi ette näha ei ole.